

ԱՌՎ ՈՐՈՒԿԱՆ, ԳԵՆԵՐ

ՏԱԽԻԼ ԻՑԷ

ԹԷՎԺԻՀԱԹ

Ազեա մութասարքիւրդը, Սուրիա վիլայէթի մէքթուպնուս սապրդ Ահմէտ էֆէնտիկէ :

Պաղտատ վիլայէթի մէքթուպնուս լուղու, վիլայէթի մէքթուպնուս սապրդ Ահմէտ էֆէնտիկէ :

Սուրիա վիլայէթի մէքթուպնուս լուղու, Կաթաիկայի սապրդ Շաքիր էֆէնտիկէ :

Հալէպ վիլայէթի մէքթուպնուս լուղու, Շուրաի տէվէթ միւլաղիմէրին տէն ըրիֆաթլու Ձիվէր պէյէ :

Թարապուսուղարպ վիլայէթի մէքթուպնուս լուղու, լիմանը թահրիրաթ քետիկայի սապրդ Ալի պէյէ թէվէհիս պուրուսլուս տուր :

Իշ պու ճուսմ կիւնիս, Բուսիս սէֆարէթիսանէսի սալարաբնտան պիրիսինտէ, վիւքէլայի ֆիլիսամ հաղարաթը վէ տիւէլի էնէպիլի սէֆիրէրի վէ չհհիլն զէվաթը միւլաղիմէրին տէն չոգլար հաղար պուլունտուղարը հալտէ, պիր թաղըմ թէվաթը օնուսլարը իճրա իտիլի տիր :

Բուսիս տէմիր եօլարը ինչաթ միւլտիրի Մ. Բըրէսէլ, իշ պու ճուսմ իրթէսի կիւնիս Տէրիսաթէթէ վաթը օլունտուր :

Սուլիստան ալան պիր թէլէկըրաֆ, օրատա կէչէն ճիւսմ կիւնտէն պէրու կէմիլէրին իշէնէպիլիմէր տէն օլունտուղարը պիրտիրի տիր :

Իզմիտ տէմիր եօլունտան ինչասը իշին չըգարըլան եէնի սէհիմէրէ տալիս նիզաթնամէ, պիր գալ կիւնտէն նէշը օլունտաթ տիր :

Պէյ օլունտան եէնի մութասարըրը Մէհմէտ բաշա հաղրէթլէրի, իշ պու ճուսմ իրթէսի կիւնիս Տէրիսաթէթէ միւլաթէթէ իլլէմիլ տիր :

Իշ պու բաղար կիւնիս Պէյ օլունտա վաղը Ս. Անտոն քիլիսէսինտէ, բաթաս վաղ վիրտիլիտէ, Բըլանթա մուր նամ միւնէնէմիլն պիրտիրտիլի գուլուգը երլարդտան պահա իտէրէք մէքթուր գուլուգը երլարդը, տիւնեա եաթիլ պուլունտաթը ալթիւսթ իթմէսինին իթիւստէն օլունտուր պիրտիրի վէ պէյլէ պիր վաղա գուլունտէն, կիւնալարը իլէ պէրապէր ահրէթէ կիթմէմէք իշին թէօվաթէ կէլմէլէրին ճէօմաթընա նասիհաթ վիրմիլ տիր :

Կէչէն հաթիթաթի նիւսիսէլիմիլ տէն պիրիսինտէ, ատալարա իլլէնէն չէրէք նամ վարօրուն թալիֆէլէրին տէն իսմայիլ նամ քիմէնէնին, վաթօրուն իլլէնտէն նասիթիս օլունտ օլունտ պիրտիրի իտիլ : Պիր գալ կիւն սօնրա մէրգուստէն լաշէսի, Պէյ օլունտաթաթի վաթօր իսքէլէսինին ալթընտան պուլունտուր տուր :

Իշ թաղըրա հէվաթ օլունտուրա գապիլիէն հէքիլի, մէրգուս իսմայիլին սէրիս օլարաթ տէնիլէ տիւլմիլ օլունտուր թահգըք իլլէմիլ տիր :

Կէչէն կիւն, Աղա-Համաթընտա վաղը պիր իսանէնէ իսքըրաք կիրիպ, սանտըր գըրմիլ վէ իլլէնտէն պիր թաղըմ զիլլէթ չէյլէր ալտըրտան սօնրա, քէնէրէտէն աշաճաղը վաղըթ, իսանէտէ պուլունտան պիր գաթըն, մէրգուստէն պու հալիլի կէօրիւպ, պաղըրըքա չաղըրմիլ վէ մահէլլէ պէքիսի իսթէ կէլիպ, մէրգուստէն ալաղ ու կիրիֆթ իլլէմիլ տիր :

Մէրգուս իսքըրաք, իսթիլթաթընտա, սէրիս օլունտուրա պու իսքը-

սըղըրա ճէսարէթ իթիմ, սէրիս օլունտա իտիմ, եաթմաք իտիմ տիւնէրէք քէնտուլի սարիհէ չըգարմա եալըմիլ իսէ տէ, հաթիլէր, պէյլէ պիր պուլունտա ճէվաթա գուլաթ ատա- երպ մահպուս իթմիլլէր տիր :

Կէչէն նիւսիսէլիմիլ տէն պիրիսինտէ, պիր Ալմանէալըն, Տօլմա- պաղլէ սարաթ հիւսանտուր վիլիկեա- հընտա քէնտուլի տէնիլէ ալթարաթ քէնտու քէնտուլի էօլիւրմէք իսթէ- միլ, ֆաղաթ, անիտէ տէօրթ թարաֆ- տան սանտալար եթիլիլէրէք, մէրգու- մուն տէնիլտէն սաղ օլարաթ չըգարըմիլ օլունտուր պիրտիրիլ իտիլ : Մէրգուս նիլին ճանընա գաթա իթմէք իսթէտին տէյի պիր չօք տէֆա սիւալլէր իտիլտիլտէ, նիհաթէթ, կէչիմէսինտէն ածիլ օլունտան նաշի, ֆաղըրաք ու սէֆիլիլիլէ էօմիլիլի կէչիլմէքտէն իսէ, էօլմէյի էվէա սալ- միլ օլունտուր պիրտիրիլ տիր :

Պու տէֆա իշիտիլիլէ նէգարէն, մէրգուս Ալմանէալը, սարաթ հիւսա- եունա չաղըրմիլ օլունտ, չիւքհիսիլ պիր իհսանը չահանէնէ նալիլ օլունտաթ տիր :

Իշպու ճիւսմ կիւնիս, ատաթըն պիրի, պիր թալուգուստէն տիւքըա- նընա կիտիպ, Յի թալուգ իլէ Տիւն- տի ալըր վէ ագէսի էօթէնմէք իշին մէքթուր թալուգ վէ հիւսիլիլի Գա- լաթաթ ֆիլանա գահվէնէ եօլա- մասընը թալուգ ճուսմ թէնպիլի տէր, թալուգ ճուս, թալուգալը իլէ հիւ- տիլէրի, ուշաղըն սըրթընա վիրիպ, թարիֆիլի ալտըր Կիւքըա եօլ- ար, թալուգալը սաթըն ալան, մէք- քիւր գահվէնի գաթուստ էօնիլտէ պէլէյիպ, թալուգ վէ հիւսիլիլի ուշաղըն էլլիտէն ալըր վէ ուշաղ պիր տաղըրա պուրատա պէլէ կիտէյիմ բարալը կէթիլէյիմ տէյիպ գահվէնտէն իլլէր կիրէր : Թալուգ ճուստէն ուշաղ պիր սաթաթ, իքի սաթաթ, իւշ սաթաթ պէլէր, վէ նիհաթէթ, սապրը քէսի- լիպ, գահվէնիլլէ, չու թալուգ վէ հիւ- տիլէրին բարաթըր վէր տէ, իշիմէ կի- տէյիմ տէր, ֆաղաթ, իշ մէյաթա չըգըպ, գահվէնիլլէ իքի գաթուստ պու- լունտուրա մէրգուս թալուգ վէ հիւսիլիլի ալան ատաթըն, գահվէնիլլէ արթ գաթուստէն ալըպ եիւրիլի վիրմիլ վէ մէրգուստէն ուսթա պիր եանքէսէն օլունտ օլունտ անլալըր :

Իշպու ճիւսմ իրթէսի սապահ, Գալաթաթա թօքնուրա սօգաղընտա ատաթըն պիրիսի, պիր էրմէնիլի վու- ռուպ էօլաթիլիլ տիր :

Սահիպ ճիւստէթ ալաղ ու կիրիֆթ օլունտուր :

Մէքթուպի հաղրէթի վէքա- լէթէնա հիւսանտէթու Ալի պէյ է- ֆէնտի հաղրէթլէրինէ, մէհիտիլ նը- չանը զիլանընէ իքիլիլ ըրիթպէսի իհ- սան պուլունտուր տուր :

Ձաթը հաղրէթի Բատիլաշիլլէ իլէ սարաթ հիւսանտէն հարէմիլէ մալ- սուս օլունտա իւղը, Բուսիլի տէմիր եօ- լունտուրա թարաֆընտան Պէլ- ճիւստա տօգուլ գըլթա զալլէթ միւ- ղէյիլլէ վէ զարիֆ վալիլ իլէ իւշ Լօ- գօմիլիլ իմալ գըլըմիլ վէ պուլուն- ղըն, մարտ սօնրաթընտա Տէրաթաթ- թէ վիրուտի մէմուլ իտուկիլտէն, մու- հաթաղա օլունտաթ իլլին, Եէտի գու- լէտէ մալսուս պիր մահէլլէ ինչա իթ- տիրիլմէքտէ տիր :

Գըրգ կիւնտէն պէրու Պաղտատ վիլայէթի տալիլիլտէ գօլէրա իսա- թալըրընտան էսէր վէ նալ գալմալը

օլունտուրա, Մուսուլ թարաֆընա վաղ օլունտան գարանթիւսալարըն գալ- տըրըմիլ վէ կէմիլէրէ թէմիլ թէգըրէ վիրիլմէքտէ պուլունտուր օլունտուր կի- պի, չու կիւնէրտէ, իրանտա տալի, իլլէթի մէքթուրտէն տէֆ օլունտա իւղը պուլունտուր մահէլլիլտէն պիրտի- լիլմիլ տիր :

Իզմիլտէ թէլէկըրաֆ միւստիրի պուլունտան գաթըն, հիւսաթընա պաղը- լըպ, ալթմիլ պին զիմմէթիլլէ կէ- չիլմիլ օլունտուր թէպէյիլլէ իլլէտի- կիլտէն, միւսալիլլէյիլլէ, կէլիպուլուսա նէֆի իտիլմէսինէ վէ մէպաղը մէք- պուլունտա տալի, քէֆիլիլտէն թահսի- լիլլէ գարար վիրիլմիլ վէ միւսալիլլէյի- հիլ պու տէֆա մէնֆի օլունտուր մա- հէլլէ, եանի կէլիպուլունտա կէլմիլ օլ- տուր լէվէթ թալմիլլէրա օլունտուր տուր :

Կէչէն կիւն, Հաթէյ վաթօրա- ղընտա հիւսթ իտէն օլունտուրա գա- տան պահա իթտիլ : Պիր էնէպիլ գա- տէն թարաֆընտան ալտըրմիլ պիր մէքթուպուն մահէլլիլտէն անլալըրա- ղընա նէգարէն, իսկիլտար վաթօրա- ղը տալի ալիլ հալտէ պուլունտաթա իմիլլէր :

Մէրգուս գաթըն, կէչէն կիւնիլէր իսկիլտարա կիտէրէն, Բիստէ ա- քէրէրիլտէն պիրիսի, գըլարընտան պիրիսինէ թէրալիլլէրէն հաթարէթ իտիլ վուլունտուր, վաթօրուն մէ- մուր վէ եաթօտ սալիլ պիր մէմուր, նէ միւսալիլլէ վէ նէ տալի սահիպ գապահաթը ալաղ ու կիրիֆթ իլլէմէք իլլին մէրգուս վէ մուսվէնէթ իթմիլ տիր : Պունտանտա մաթա, ֆէնա իպ- լէթ վիրէն մէքթուր մէնգարէյի կէօլ- լէրի իլէ կէօրէնիլլէ, պէյլիլլէ տուլիլ- սուլուլա իպրաղ իլլէմիլլէր տիր : չէյլէ քի սահիպ գապահաթ քի սալիլ պիր մէտէնի մէմալիլլէ պուլունտա իտի, անիտէ հիտտէթլէնէն էհալի թարա- ֆընտան ճէգաթըն չէքէր օլունտուր հալտէ, զիւստիսիլլէ լաթը օլունտուր ճէգաթան գուլթուլլէ վէ գարընըն իլլէթիլլէրաթընա, Կաթիլ Կէլիլ Կէլիլ տէն պաղա ճէվաթ վիրիլմէմիլ տիր : չէր նէ գաթար տէմիր եօլարմիլ վէ թըրաթուս թարապալարմիլ պուլուն- տաթա իսէ տէ, պու թարղ վաթալար իշիտիլլէրաթտէ, մանէվի ճիւսթիլ իլլէ չօք կէրիտէ պուլունտուրա մուլունտուր քիմ ինքեար իտէպիլիլ :

Պու կիւնիլլէրտէ, պէյլէ պիր ֆէնա իպրէթ վիրիլլէ մէնգարէ տալի, Հա- քէյլէ իլլէնէն 7 նիւմէրօլունտաթաթա վուլունտուրա տուր, չէյլէ քի, պահիլլէ օֆիլիլաթընտան պիրիսի, պիլլէթի իլլէ պիր իրիթիլլէ եօլունտ միանէսինտէ զուհուր իտէն մուսաթ- ղաթա միւսալիլլէ իլլէտիլլէրտէն սօնրա, պիր միւսալիլլէնա հաթարէթ իթտի պէ- հանէսի իլլէ, մէրգուս իրիթիլլէնա պիր թօգաթ վուլունտուր, Տաթաթ եէ- յէնիլլէ տօլլէրաթ, մէրգուս օֆիլիլաթըն տէրթ թարաֆընը գուլաթաթ, վաթօր իլլէմիլ իսքէլլէնտէ ուղարաթաթա, օ- ֆիլիլաթ իլլէ պէրապէր, գաթաթ չըգ- տըրա, վէ իսկէլլէ պաղընտա տուրան ղապիլիլլէնէ, մէրգուս օֆիլիլաթըն ալաղ ու կիրիֆթ իլլէմիլլէ իպրաթ իլլէտի- լէր իսէ տէ, պէնտէն հաթաթ օլունտ- տըր վէնէ իւղը, մէրգուս ղապիլի- լէ, օֆիլիլաթըն ալաղ ու կիրիֆթ իթմէ- տի, օ տալի, ածէլ ածէլէ գըլ իրիլլէ չէօլիլաթ, իլլէմիլ իսքէլլէն եաթընա- ղընտա օլունտա եօլարտան պիրիսի- նէ սաթըպ գալա օլունտ, Վէլլաթը, ղապիլիլլէն հաթաթաթը նահէմիլ-

րէլլէր հաթաթընտա, պալէտաթ թարիֆ իլլէտիլիլ վաթալարտան տահա ա- ղըր պիր վաթա պիրտիրիլլէ տիր, չէյլ- լէ քի, տիւնիլ կիւն, էօլլէտէն սօնրա պէլլէնէթ Սէօր տը Շարիլլէ թապիր օլունտան իսհիպէ գաթընաթ, պէրա- պէլլէրիլլէ, 18 եաթընտա պիր գըգ պուլունտուրա հալտէ, Ֆէրի քէյլիլ իլլէ Ոգ մէյաթաթ արաթընտա պուլուն- տան թէրէլլէրտէ կէլիլիլլէրէն, իւշ նէ- ֆէր թօքնաթաթընտէ, պուլունտըն իւղէրինէ հիւստա իլլէմիլլէր տիր, իհ- թիլլէրտէն օլունտուր իւղը, պու ա- քէլլէր, Բիրի Բաշա եաթընտա վա- ղը օլունտ գըլաթաթ չըգըլար իտիլ :

Ալիքեար կէօրիլլէրա իւղը, մէքթուր հիւստաթ մաթաթ, գըգը գալըրաթ, մէքթուր եօլունտ քէնարըն- տա պուլունտան հէնտէլլէրին պիրիսի- նէ կէօլիլլէրաթ իտիլ, Հէլլէ քի, մէր- գուստան իսհիպէ գաթընաթըն, իւղէր- լէրիլլէ պուլունտան պըլաթըրըն սը- երմալար իլլէ իպրաղ իլլէտիլլէրի ի- յիլլէր վէ քէսթին սէսլէ պաղըրաթ չաղըրմալարըն իլլէտէրէք գաթաթ- կէլլէն իքի նէֆէր կէնէր լունտարըն իս- թէ կէլլէլլէրի սալիլլէրտէ, մէքթուր ալաթ նիլլէթ մէվաթ իճրաթէ վաղ օլունտաթաթ տիր : Մէրգուստան տէլի- գանլըրա, պաղըրաթ չաղըրմա սէսի- նի իլլէտէրէք կէլիլլէրիլլէ վաթըթ, էվ- լէլիլլէ պըլաթըն մէրգուստան իսհիպէ գաթընաթ թէհիլլէր իթմիլ օլունտաթընտէ, պիլիլլէ գուլլէթլէրի ի- լէ գօլունտ գալըրաթ տիր :

Մէրգուս կէնէ գըղա կէլլէնէ, գօր- գուստանտան ղալաթ օլունտ, ֆիս- թանը վարաթ վարաթ օլունտ, վէ եիւղիլ թըրմալանմիլ իտիլ, մէրգուստան իսհի- պէ գաթընաթ տալի գօրգուլ օլ- տուրաթըն հալտէ, Ֆէրի քէյլիլլէ գա- տար պէրապէր կէլլէլլէրին, մէրգու- ման տէլիլլէրաթընտ Բիստա իլլէմիլլէր վէ Ֆէրի քէյլիլլէրտէ վուլունտ հալի ղապիլիլլէ մէքթըլի եիւղ պաղըրաթ պիրտիրիլլէրինտէ, սահիպ գապա- հաթընտա պուլունտա իլլին էօթէ պէրի ատաթ չըգարմաթըն վաթ իլլէմիլ իսէ տէ, պուլունտ իլլէ, սահիպ գա- պահաթընտ էլլէ կէլիլլէմէնէնէ կի չիւքհիլլէնէն միւսթաթիլ տիր :

Պալէտաթի վաթալարտան չու նէ- թիլլէ չըգար քի ղապիլլէրաթ, եէնի- տէն հարաթաթըն նահէմիլաթընտէ պուլունտաթա պաղըրաթըն վէ էկէր Ապիլիլ Գիլիլլէ բաշա հաղրէթլէրի, սաթըլլէրին նիզաթ ու էրքանըն իս- լահ իթմէնէնէ օլունտ իսէ, աղ վա- ղըթտան, քէնտի սէլլէրի կիւնիլլէ- տէ սաթըլլէրին իճրա իլլէտիլլէրի վէ չէհիլլէրի իլլէրաթաթ տիւլար գըլան հարաթաթըն նահէմիլաթընտէ կէօրէնէյիլլէ մուսթաթաթ օլապիլի- լիլ :

(Լ. Հիլլէր)

Թօսգանա պէյլիլլէ տուգաթըն պիրաթըն ալիլիլլէ Ժան հաղրէթլէ- լիլլէ, թէպիլլէ քէնտիլլէ օլունտուր հալտէ Մըսթաթ իսթանպուլ կէլիլլէ, Միլիլլէ լօգանթաթըն ինմիլ օլունտուր իլլէտիլլէ տիր :

Կէչէն չարչէնալի կիւնիլլէ, Ան- թիլլէ հաղրէթլէրին ինթիլաթըն թաթաթ իտէն իրաթէյի չահանէյի ղապուլ իլլէտիլլէրտէն սօնրա, Պուլար մէլիլլէ, Բուստուրա գաթաթ, միւսա- լիլլէյիլլէ իսթիլլէրաթըն չըգաթ, վէ օրատան պիրիլլէրտէ իսթանպուլ կէլ- մէք իլլէ, պիր բուհաթն իլլէ իքի նէ- ֆէր տիւնէլիլ վէլլէ նասալ իլլէմիլ տիր :

Մարգիս Արարհամեան	75
Միքայէլ Մովսէսեան	75
Յարութիւն »	75
Մարտիրոս »	75
Ճանիկ »	75
Ստեփան »	75
Մ. Սարգիս Մէլիքեան	75
Յարութիւն Չինթոեան	75
Յովհաննէս Նիկողոսեան	75
Աւետիս Պէշիկեան	75
Սիմոն Սիմոնեան	75
Մ. Մանուկ Գօլանձեան	75
Արարհամ Գառնարեան	75
Սարգիս Սէֆիքեան	75
Յարութիւն Տ. Եփրեմեան	75
Մինաս Խիւտապէտեան	75
Դաւիթ վարդանեան բ. գ.	80
Եղիա Տիոնեան	75
Մարկոս Արամեան	75
Սէրգիւս Գարութիւնեան	75
Նշան Սարգիսեան	75
Խաչատուր Մարգարեան բ. գ.	80
Պաղտատար Արապիկեան	75
Սարգիս Վ. Յէլէկեան	75
Յովհաննէս Է. Մուշակեան	75
Կարապետ Պ. Պերպերեան	75
Միրտիլ Թըրքեան	75
Խաչիկ Քիւրճճի	75
Մկրտիչ Փարիզեան	75
Ստեփան Խարայեան	75
Մարտիրոս Ք. Փարիզեան	75
Եսայի »	75
Նիկողոս Գառնեան	75
Եփրեմ Սերգիսեան	75
Յովհաննէս Սարգիսեան	25
Յարութիւն Տէմիրճի	25
Մ. Յովհաննէս Բաղդուքեան	25
Կարապետ Փիլիպպոսեան	25
Յովհաննէս Արարհամեան	25
Ջաղարիա Խաչիկեան	25
Անդրանիկ Կիւրճեան	25
Յարութիւն Յովհաննէսեան	25
Արգար Սաստուրեան	25
Մուրատ Մարկոսեան	25
Առաքել Տէմիրճի	25
Յովհաննէս Գարամաճը	25
Պաղտատար Աւետիսեան	25
Առաքել Ներսիսեան	25
Միսակ Սէֆիքեան	25
Միքայէլ Մարտիրոսեան	25
Գրիգոր Սարգիսեան	25
Պաղտատար Մինասեան	25
Յովսէփ Տուրիկեան	25
Գրիգոր Կարապետեան	25
Կարապետ Խաչատուրեան	25
Մկրտիչ »	25
Պողոս Յակոբեան	25
Մարտիրոս »	25
Կարապետ Յարութիւնեան	25
» Սեդրաքեան	25
Սարգիս Մանուկեան	25
Մեղրոն Վանիցեան	25
Համբարձում Վաղարոսեան	25
Խաչատուր Գրիգորեան	25
Գէորգ Խարայէլեան	25
Մանուկ Մեսրոպեան	25
Իշխան Տէր Անդրէասեան	25
Միսակ Քիւրճեան	25
Յովսէփ »	25
Միհրան Դ. Ներսիսեան	25
Պողոս Սիմոնեան	25
Արիստոմ խաչատուրեան	25
Մ. Գալոյր Գէորգեան	25
Սարգիս Յովհաննէսեան	25
Գրիգոր Վաղարոսեան	25
Վարդան Յովհաննէսեան	25
Վաղարոս Թադևոսեան	25
Արարհամ Մ. Գարբիէլեան	25
Սարգիս Վարդանեան	25
Անտոն Մանսուրիկեան	25
Անեղերիմ Ճիւրճեան	25
Համբարձում »	75
Մեսրոպ Խաչատուրեան	75
Մ. Պողոս Պետրոսեան	75
Նշան Յէնքեան	75

Գումար 89,850
Ի զիմաց Ազգ. վարչ. Տնտ. խորհրդոյ
Գանձապետ
Յ. Ղաւարձ Ս. Հօգեմ

ՄԵՐԶԻՅՈՒՆԵԱՆ ԹԱՆՆԻՐԱԹ
1872 Վերաբար 17 Մարտի
. . . խմբագիր ,
Բարեհաճեցէք այս աղետալի ազ-

գային դէպքը Ձեր պատուական լրագրոյն մէկ փոքր անկեանք մէջ ամփոփելու , որ լուսաւորեալ ազգային հոգիներուն և հայրենեայ սիրովը վառեալ սիրտերուն աւելի բորբոքումն և ազգայնութիւն և Հասունեանց վերջին աստիճան ազգատեցութեան ազգութեան յորհուրդները , և չար բարւոյն հակառակ ամբարիշտ և մարդասիրտ ընթացքները , և տէրութեան բարձր հրամանին յայտնի բացայայտ անոնց ապստամբութեան արգասիքներուն բաւական լուսաւոր ծանօթութիւն մը է :

Արդ՝ 1864 հոկտ. 3 նուաւորիս դալուստը ի քաղաքն Մարտիկան , ըստ բաղում անգամ թախանձանայ և ազգայնութեանց ժողովրդեան առ իսկ և երբ կուղէի եկեղեցին մոնալ արքունի դռնէն կուգային կ'հասնէին ոստիկաններ , ու դռներ կ'գոյտէր Հասունեանց քահանայից թեալքունութեամբ , ըստ յառաջագոյն ազգայնութեան քաղաքէն ժամ մի տեղին Չարխարան Ս. Աստուածածնայ վանույցը ազարակին մէջ այն գիշերը յաւալի եղանակաւ հանգիստ ընելու , և նոյն գիշերը ոչ սակաւ ազգայիններ այցելութեան գալերին և հրախրելին յեկեղեցի , և լուի միջիկ եկեղեցին մըտնալ , և Հասունին քահանայից իրարանցիլը տաքնապաւ մեծաւ իշխանութեանց ոստիկաններ գալը ու նուաւորս պալատը հրախրելին ողջունիլ ի գալմագմէն . իմին յողմածութիւնն և շատ փութով բլլալը այցելութեան հրախրելի , և ազատ կամօք նոյն քաղաքալարութեան պարտք հաստդանելու իմացելով , մի քանի օրէն պատշաճ է ըսի պատիւ ունենալ ինձի իշխանութեանցայցելու բլլալմէնք եղբայր եմք բսի հոգեւորական մասին , հարկաւորութիւն չի կայ հոգեւորին մէջ մարմնաւոր մտնելու , արքայական կանոններէն դուրս է . ու գնացին ոստիկանները . խույց մտայ ժողովուրդը գալեց , և համագլխի միանգամայն ուրախութեամբ . ու միւս օրը , երկրորդ օրը ու երրորդ օրը կրկին ոստիկաններուն գալը առ իս սպանալիքներով և բռնադատիլ իշխանութեամբ բռնադատներին զնուատաւ որ իշխանութեան ներկայանաւ անպատճառ . որպէս զի իշխանութիւնը կարող բլլայ զիս պարտաւորել այլ մի ևս դառնալ յետս . ինչ որ յառաջագոյն պատասխան տուելի դարձեալ նոյն պատասխանը տալու և ոստիկաններուն յետս դառնալը ու կրկին կրկին ժողովրդեան աղերսագիր նուիրելը իշխանութեան որ տէրութեան Բ. հրամանին համեմատ իւրաքանչիւր ազգ իր կրօնքը պաշտելու աղատ բլլայ . կուգենք որ ազատութեամբ ըստ տուեալ արքունի արտօնութիւնն մեր վաղեմի կրօնքը պաշտենք ի սուրբ եկեղեցի , մեր ուղած հովիտին պաշտօնատարութեամբ որ է Եւագութեան վարդապետը . յառաջ եկեղեցին դուրսած բլլալով արտօնութիւն տրուեցաւ իշխանութեանէն որ ոչ Եւագութեան և ոչ Տօլմաճեան հասունիս թառնակից քահանայն կուրող բլլան եկեղեցին ներկայանալ , այլ միայն պաշտօնատարութեամբ Հասունիս Եւաղարեան քահանային զինի աւարտման պատարագին կրկին Տօլմաճեանին յանձնուի եկեղեցւոյ բանալիքը . երկու կիւրակի այսպէս կարգադրուեցաւ , բայց սակայն ոմանք անհավատեալներ կ'գայայտէին հանգիստին :

1871 հոկտ. 21 հեռագիր եկաւ ի

Պատրիարքարանէն ի Մեծ. Տիւղեան Տիւրան պէյէ , որ հանգիստ բլլանք ժողովրդեան , եկեղեցիէն դուրս չելլամ , Բ. Դռնէն հրաման եղած է եկեղեցին մոնալու : Այս միջոցին վերայ , խաբարայ Տօլմաճեան Տէր Յակոբ քահանայն կերպ կերպ օրինաւոր ամբաստանութեամբ Ամասիա հրաւիրուած էր յատեան կուսակալին . նախ խոստովանանքին խորհուրդները դուրս հանելուն վրայ . երկրորդ՝ ինք տարեկան էլէկտորալ տղան երեսուն տարուան աղջկան հետ պսակած բլլալով երեք օսմանեան լիւրա վարձատրութեամբ , որ Գեր. Եղեանեանը Հայոց Մարզուանոյ ժողովրդեան առաջնորդը և Բողոքականները չեն պսակել ապօրինաւոր բլլալուն պատճառաւ , երրորդ՝ ժամկոյնն տղին Սուքիասին յիմար ու իտլայնոր բլլալուն պատճառ Տօլմաճեան քահանային անգութեալ եղանակաւ և գաղաւթային վարչութեամբ դանակոծութեան ստիպեալ որ բոլոր քաղաքային կը վկայեն որ վերոյիշեալ Սուքիասը յառաջ շատ մէկ իտլայն տղայ մի էր ու պարկեշտ վարուք : Այս միջոցին Շաշալեան տէրութեան և տէրութեան հրամանին որքան հակառակիլ ուզեց , չկրնալով յայտնի հակառակութիւն ընել ելաւ մեկնեցաւ եկեղեցիէն ու իր տունը գնաց . ևս 21 հոկտ. եկած հրամանագրերին համեմատ 28 նոյն ամսոյ բանալիները մեղի յանձնուելով եկեղեցին բացինք մեր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Ս. արարողութեան համեմատ կարգը կատարեցինք փառաւորութեամբ և հանգիստութեամբ , թէ և մէկ անձ մի հասունեան տէրութեան բարձր հրամանին հակառակ , որ է Մ. Չաքար Չաքարճեան իր էնթերէսոյն համար հաւատացեալ , յաչս մարդկան ուղեց նոյն եկեղեցւոյն բացման ժամանակին խառնակութիւն և շփոթութիւն ձգել մէջ տեղ , խայտառակիք վնասուեցաւ , գնացին տունը քանի մի հոգի որ ասոնք եկեղեցին բացին արարողութիւն կը կատարեն , պատասխան առին մենք չենք խառնուիր , տէրութեանէն Բ. Դռնէն հրաման և պատրիարքարանէն հրատարակութիւն բլլալուն յետոյ , հոգեւոր է չենք կարող միջամտութիւն ընել , միւսք ևս եթէ կարող էք հրաման բերել տուէք խաբանելու , հեռագրատունը կը մոնան , մէկը միւսին կը հարցնէ որ դրամ ունի մի թէ զարնենք , վերջապէս ողորմելիները բացասական պատասխան կուտան և դռնէն դուրս եկլան :

1871 նոյ. 26 Հասունիս թաղատմը Տէրութեան հրամանաց քահանայ մի խաչիկեան տէր Յովհաննէս անուն Յեռնոկիայ կուգայ կը հասնի յեկեղեցւոյ մեր , կ'ժողովէ քանի մի անպատմաւոր ըրիկայ մարդիկներ խօստանալով զմեծամեծ , և ինչ որ ընելիք բլլան մեծամեծ , յանցանքներ ինք կարող է զիրենք ձեռքէ առնել , ըստ որում իւր տէրը Հասունը շատ հարուստ մարդ է . մինչեւ անգամ ձեռքի չուանէն կուանէ բոցով խեղճ Հայրը կ'համոզէ . նոյն օրը շատ երկու կողմէն միջաբանութիւն բլլալուն յետոյ և տէրութեան Բ. հրամանագիրը որ 21 հոկտ. արհամարհելուն յետոյ խաչիկեան քահանային և իւրոց արքանեակայն , ի 27 նոյն ամսու յառաւորու պահուն երբ Եւագութեան ըստ սովորութեան վարձատրութեամբ ժամկոյնով եկեղեցին կ'մատնային , երկու ապստամբ անձինքներ Չիլլալըքի Միքայէլի որդի խաչատուր և Բունարճեան Կարապետ իբրեւ գաղան յարուցեալ ի վերայ իմ բուն

գորութեամբ՝ կ'ստիպէին որ եկեղեցի չմոնամ . շատ դժուարութեամբ և արհամարհանօք և նախատանօք լցեալ մտայ յեկեղեցին և ժամբարդութեան կարգը կատարելուս յետոյ Ս. անմահ Պատարագը ևս մատուցի , նստայ պահարանը շնորհակալութիւնս մատուցանելու : Եւ ահա սրիկայ քանի մի անձինքներով խաչիկեան քահանային իբրեւ սուտ հայրապետ մի գերաստիճանեալ ի վերայ յաւալի աւերակաց Հայաստանեայ աշխարհին , և ենթեալ խաբարայ Վաշաղեան տէրութեամբ կուգայ եկեղեցին կը մոնայ : հրամայելով նուաւորս որ դուրս ելնեմ մի գուցէ նոյնից բանագրանայ (մտացածին) շանթերը դէպ ի իրեն արձակելով փառաւոր չուալ մը մօրուացը միայն մը հանգիստ , ու արեւմտեան անմօրուս կանացի սովորութիւնը իւր վերայ ևս տեսնելով բարեմիտ ժողովրդեան վախճանին չհասնի , մատնութեան ազգի և գերութեան համայն ժողովրդեան ի բազմապիսի վիշտս և ի դառն հալածանս և այլն , ուղղակի պատճառ չբլլայ . խաչիկեանը երբ բացասական պատասխանը լսեց նուաւորս , որ մահս պիտի բաժնէ զիս յօրինաւոր ժառանգութեանէս այսինքն՝ յեկեղեցիէն , յետ բազմալիճից և բզ համայն ամբողջ ի գլուխ իւր կուտելոյ ըստ յառաջագոյն պատուէր տալոյ առ իւրան մի երկնիւն և մի զանգիտել յումնքէ , երաշխաւորութեամբ իւրով առ նոսա . գոչեաց ամբողջիս սընապանձ իշխանութեամբ և ամբարտաւան հեռութեամբ « Եթէ ալ չուանու » , և կալանաւորեալ զիս կամէին իմն արտաքս վանել զիս , բայց չեղեւ հնարաւոր , մինչ այն , բազմաց կրօնահարութեամբ հարին զիս զգետնի , և գիտայի յայնժամ եթէ վախճան իմ հասեալ է , և երկեայ երկիւղ մեծ : Չիարդ . և ինչ ձեռնտուութեամբ ազգայնոց մերում կանգնեցաւ յոտին , բայց յառաջին աւուր երակ հատանելովս ի գալստեան խաչիկեանի տկաւորութեամբ զգացեալ բլլալովս մեծ վնասներ զգալ սկսայ արեան շարժմամբ և այլն :

Բժիշկ եկաւ , ամբողջ , միջաբանութիւնը տեղիք ունեցաւ մինչև վերջ ժամ , ազգայններէն դժբաղդարար միայն երեք հոգի ենթեքիկայ էին ընձի , ու մեղիմէն շարժմանը չեղաւ և ոչ վնաս ինչ , միայն դիմագրութիւն , ապստամբներուն գլխաւորը Ա. Մ. Չաքար Չաքարճեան , Բ. Ճիւրիկեան Կարապետ որ կալանաւորուց , Գ. Չիլլալըքճեան խաչատուր որ կ'գոչէր Եւագութեան է . ֆէնտիկ Եւոլիւրիւն , տիեթիկին վերիւրիմ Գ. Բունարճեան Կարապետ , Է. Պաղտատար Պաղտիկեան որ բազմօք բունցի բունարարեաց զիս ևս . Եւ յետ հանգիստադրութեան ելի արտաքս և մտի ի սենեակին իմ , և ահա մոյի միւլաւ զիմ մը քանի մը գալթիլէներով բունցի գորութեամբ , ել հիմա դայմագամբ զբեղ կուգէ , եթէ չի հնազանդիս արին լընեմ՝ զբեղ բունութեամբ կը տանիմ , յետ օրինաւոր պատասխանները տալուս լսեցի որ արիւնարբու մարդ մի է , յանձն առի պայմանաւ որ եկեղեցին դառնամ :

Խ. Ե.

Պողոս Վ. Կալուկեան
Արեւելեան Հայ
Կաթողիկէ

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԻԹԱ
ՆԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
Գալաթա Բէնճիկէ Կաղարնտա
Նոյն 28 իրախ խաչեանս :